

Våben, hvede og stål

Udarbejdet af Lars Due Arnov, KP

Målgruppe: 9.-10. klasse, Ungdomsuddannelser, Voksenuddannelser

Våben, hvede og stål

Beskrivelse

Dokumentarserie i 3 dele. Videnskabsmanden Jared Diamond undersøger, hvorfor netop den hvide mand har erobret verden. Diamond mener, at det ikke skyldes genetisk overlegenhed og søger i stedet svaret i geografiske, miljømæssige og historiske faktorer. Hans tese er, at Europa, Nordafrika, Mellemøsten og dele af Asien har store naturlige fordele lige fra begyndelsen. Jorden er frugtbar, og kornarter som hvede, rug, ris osv. er meget rige på proteiner og er nemme at opmagasinere i lang tid. I Eurasien findes 13 ud af de 14 store dyr (lamaen er det 14.), som er blevet domestikeret af menneskene til en sikker fødekilde, men også en arbejdskraft (bl.a. køer og heste til at trække plove, vogne osv.). Når de basale behov således er sikret, er der overskud i de lokale samfund til at specialisere sig, og fx smedene udvikler i tidens løb våben af stål, der er fantastiske i krig. I Eurasien udveksles ideer, varer, afgrøder osv. relativt let, fordi man ligger på stort set samme breddegrad, så klimaet er så relativt ens, at man kan importere og avle nye afgrøder, husdyr osv. Mens fx det kinesiske kæmperige har nok i sig selv, konkurrerer de mange europæiske nationer med hinanden om overlevelse, og det er en væsentlig grund til, at kolonialismen udgår fra Vesteuropa. Når spanierne med ganske få soldater kan tilintetgøre fx inkaernes rige i Latinamerika, skyldes det taktik, stålsværd og heste, men navnlig bakterier: Blandt Europæerne er der over årtusinder sket en udvælgelse af de, der kunne overleve husdyrenes bakterier, men inkaerne dør ved mødet med sygdomme, som de ikke er immune over for.

Pædagogisk note

Du kan anvende udsendelsen på flere måder. Den egner sig især som en introduktion til historie, hvis du ønsker at starte kronologisk. Den vil formentlig være for svær for grundskolens yngste klasser, men den er særdeles velegnet, hvis historie skal (gen)introduceres i udskoling eller på ungdomsuddannelser. Inden visningen kan du dele eleverne op i grupper og bede dem drøfte, hvorfor mange vestlige lande er rige, mens mange andre lande er fattige. Lad dem notere forskellige faktorer på tavlen. Gennemgå og diskuter de nævnte faktorer i plenum, og tag eventuelt et billede af tavlen. Vis dernæst udsendelsen. Bed eleverne være opmærksomme på - og tage stikord til - hvilken betydning oprindelsen af agerbrug og domesticeringen af dyr har haft for menneskets og forskellige samfunds udvikling. Efterfølgende kan eleverne i små grupper arbejde med at identificere og diskutere de geografiske betingelser for udviklingen af agerbrug og dyrehold. Bed dem finde eksempler fra udsendelsen og samle op i fællesskab. Lad også eleverne forholde sig til, hvorfor de store antikke civilisationer opstod i netop Mesopotamien, Egypten, Grækenland og Rom. Afslut med at vende tilbage til de faktorer, eleverne skrev på tavlen før visningen. Diskuter, om deres forståelse har ændret sig (det har den sikkert!), og hvad der har bidraget til det. På ungdomsuddannelser kan udsendelsen desuden anvendes til at introducere begreber som Big History, bio- og klimahistorie samt til diskussioner om historiesyn, determinisme og forholdet mellem struktur og aktør. Du kan fx give eleverne en tekst om Max Webers Kapitalismens ånd og lade dem sammenligne denne med Jared Diamonds syn på historiens drivkræfter. Bed dem eventuelt også reflektere over nationalisme i forhold til Diamonds teori - og diskutere, hvilken betydning denne teori kan have for vores opfattelse af stater, aktører og økonomisk vækst.

Kapiteloversigt og kapitelindhold

Kapitelsæt: Våben, hvede og stål - episode 1

01:	Intro og præsentation af Jared Diamond	00:00:07
02:	Problemet - hvorfor Vesten sidder på rigdom og goder?	00:03:18
03:	Hvede og bygs betydning for civilisation	00:13:29
04:	Domesticeringen af dyr - en ny udvikling	00:27:32
05:	Plove, dyr og trækraft	00:30:35
06:	Den frugtbare halvmåne - den første civilisation	00:37:01

07: Udbredelsen af antikke civilisationer - bestemt af geografi

00:43:17

08: Kritik af Jared Diamond - og hans svar!

00:46:16